

Nyýazguly pir

Category: Goşgular, Kitapcy, Taryhy şahslar

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Nyýazguly pir NYÝAZGULY PIR

Ady yslam dünýäsine ýaň salan Nyýazguly pir barada il arasynda rowaýata öwrülip giden gürrüňlerden başga häzirlilikçe suwytly toplam bilen maglumatymyz bolmady. Muňa garamazdan onuň öz wagtynda Buhara emiri Şamyrat Welnamynyň geňeşçisi bolup işländigini we tutuş Orta Aziýanyň, Tatarystanyň tanymal yslam alymlarynyň ençemesini okadanlygyny göz önünde tutsak, onda bu beýik pir barada Özbegistanyň we beýleki doganlyk döwletleriň taryhy çeşmeleri agtarylsa, iňňän gymmatly maglumatlaryň üstünden baryljagy şübhesizdir. Beýik ruhy atamyz Magtymguly Pyragynyň "Bilmezmiň" goşgusy Nyýazguly pir bilen bolan özara dialog esasynda ýazandygyny köpüňiz eşden bolsaňyz gerek.

Geliň ilki bilen Nyýazguly piriň kim bolandygyny anyklamaga synanyşalyň we onuň görkezen käbir keramatlaryny bilelikde okalyň.

• Palawdan çykyp giden üç aýakly pişik

Nyýazguly pir Lebap welaýatynyň Halaç etrabynyň Esenmeňli obasynda doglupdyr we şol ýerde önüp-ösüpdir. Ol Idris babanyň şägirdi bolupdyr. Başlangyç bilimi obasynda alansoň birnäçe ýyllap Buharada okaýar. Juda sowatly bolansoň Idris baba ony aýratyn sylapdyr. Onuň Buhara göçüp gitmeginde hem halypasy Idris babanyň täsiri az bolmandyr. Nyýazguly pir Buhara emiri Şamyrat Welnamynyň döwlet we din işlerini dolandyrmaga işeňňir gatnaşypdyr. Diňe şunuň özi hem onuň yöne-möne adam däldigini görkezýär.

Onuň emiriň hyzmatyna durmagy barada şeýleräk rowaýat bar. Idris babanyň öz çakylygyndan ugurtapyjylyk bilen ýüz dönderip, ýerine şägirdi Nyýazgulyny hödürlemegi Buhara emiriniň göwnüne ýaramandyr. Ol şonuň üçin Nyýazguly piri

synap görmek isleýär. Emeldarlary bilen maslahatlaşan emir pişik eti atylan palaw bişirdipdir. Ýagny olar oňa haram haýwanyň etini iýdirip, üstünden gülmek isläpdirler. Naharyň bissimillasyny myhman hökmünde Nyýazguly almaly bolupdyr. Ol rejäniň geň däldigini aňypdyr we ýektaýynyň synyndan tutup, palawly çanagyň üstünden aýlapdyr-da:

– Pişt, pişt... Häý haram peläket, güm bol! – diýipdir.

Çanakdan üç aýakly pişik çykyp, keýtikläp gidiberipdir. Nyýazguly pir hamala zat bolmadyk ýaly, sowukganlylyk bilen:

– Naharyň haramy gidip, halaly galdy, alyň iýiberiň – diýip, bissimilla bilen palawly çanaga el urýar. Muny görenler aňk bolup galýarlar. Pişigiň dördünj aýagynyň nirdeligi soralandy, ol:

– Ony aşpeziň özi gowy bilýändir – diýip, jogap berýär.

Soň görüp otursalar, aşpezleriň biri bir aýagy nahar ataryp durka, iýen bolsa näme...

• **Kölüň üstünde gurlan metjit**

Nyýazguly pir medrese gurdurmak üçin emire birnäçe gezek haýyş bilen ýüzlenýär. Emiriň beýleki emeldarlary onuň maksadyny başa bardyrmajak bolup, oňa suwly kölüň ornuny maslahat beripdirler. Emirem köpmanyly ýylgyrypdyr-da, pire görkezilen ýeri berýändigini aýdypdyr. Olar bilen razylaşan Nyýazguly pir emirden şäheriň ilatynyň bir gijeläp öýden çykmagy gadagan etmegi sorapdyr. Perman ýerine ýetirilýär. Ertesi turup görseler, düýnki suwly kölüň ornunda owadan medrese gözüňi gamaşdyryp durmuşyn. Özbegistanyň taryhy ýadygärlikleriniň merjeni hasap edilip bilinjek bu medrese häzirem bar we ony "Çar minar diýip atlandyryýarlar.

• **Nyýazguly Pir – ussat şahyr we terjimeçidir**

Nyýazguly piriň Nyýazy lakamy bilen ýazan goşgulary biziň günlerimize gelip ýetipdir. Onuň Antguýynyň hany bilen Gyzylaýak türkmenleriniň ýaragly çaknyşygy barada ýazan poemasy hem bardyr. Şol sanda ol Möwlana Jelaledin Rumynyň Pygamberimize (s.a.w) bagyşlap ýazan poemasyny pars dilinden

türki (çagataý-türkmen) diline terjime edipdir.

- **Nyýazguly Piriň ömrüniň soňky ýyllary**

Nyýazguly pir 1821-nji ýylda ýogalýar we Buharada jaýlanýar. Ony jaýlamaga Buhara emiri Mirhaýdaryň hut özi gatnaşýar we şonda "Buharada iki emir bardy, indi biri galdy..." diýýär. Pire bolan sylag-hormaty şundan ýokary beýan edip bolmasa gerek.

Onuň nesilleri barada aýdanda bolsa, maglumat saklanyp galmandyr diýen ýaly. Ýöne Özbegistanyň Namangan şäherinde onuň neberelerinden bardygy aýdylýar.

- **Geljekki nesillere bergidar bolmalyň!**

Döwrüň bize beren mümkinçiliklerinden peýdalanyp, öz aslymyzy, merdana ata-babalarymyzy, milli gahrymanlarymyzyň bitirip giden işlerini we görkezen edermenliklerini öwrenmeli we olary il-güne ýetirmeli. Täze döwür ozalky nesilleriň, taryhymyzyň, halkymyzyň öňünde taryhçylarymyzyň we edebiýatçylarymyzyň baslygyp ýatan bergilerini üzmäge şert döretdi. Galan iş bolsa özümize bagly. Indiki nesilleriň öňünde bergidar bolup galmajak bolsak, onda öz taryhymyzy, ärlerimiziň-pirlerimiziň adyny, öz mirasymyzy dikeltmäge borçludyr.

© Ýagmyr HUDAÝGULYÝEW. Taryhy şahslar